

УДК 339.564:665(045)

Лозовський О.М. к.е.н., доцент

Вінницького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету

ОЦІНКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

У статті здійснено оцінку експортних можливостей підприємств олійно-жирової галузі країни на основі аналізу внутрішніх і зовнішніх можливостей і загроз конкурентного оточення. Визначені конкурентоспроможні товари та перспективи нарощування їхнього експорту на зовнішньому ринку. Окреслено низку заходів, щодо запобігання негативним тенденціям подальшого розвитку підприємств олійно-жирової промисловості та роль держави у сприянні нарощування експортного потенціалу галузі.

Ключові слова: соняшникова олія, олійно-жирова галузь, насіння соняшника, експорт, експортний потенціал.

Lozovsky O.

THE ESTIMATION AND POSSIBILITIES OF EXPORT OPPORTUNITIES FOR OIL AND FAT INDUSTRY OF UKRAINE

This article provides an assessment of export opportunities companies oil and fat industry of the country based on the analysis of internal and external opportunities and threats of the competitive environment. Designated competitive products and prospects for increasing their exports to foreign markets. Outlined a number of measures to prevent further negative trends in enterprise development oil and fat industry and the role of government in promoting the growth of export potential of the industry.

Key words: sunflower oil, oil and fat industry, sunflower seeds, export, export potential.

Лозовский А.Н.

ОЦЕНКА И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЭКСПОРТНЫХ ВОЗМОЖНОСТЕЙ МАСЛОЖИРОВОЙ ОТРАСЛИ УКРАИНЫ

В статье проведена оценка экспортных возможностей предприятий масложировой отрасли страны на основе анализа внутренних и внешних возможностей и угроз конкурентного окружения. Определены конкурентноспособные товары и перспективы роста их экспорта на внешнем рынке. Начертано ряд мер, предупреждающих отрицательные тенденции дальнейшего развития предприятий масложировой промышленности и роль государства в содействии росту экспортного потенциала отрасли.

Ключевые слова: подсолнечное масло, масложировая отрасль, семена подсолнечника, экспорт, экспортный потенциал.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Агропромисловий комплекс загалом і вітчизняна олійно-жирова промисловість зокрема є функціональною ланкою всього національно-господарського комплексу. Вона має значні ресурси для підвищення ефективності соціально-економічного розвитку країни на основі заохочення інвестицій, створення нових робочих місць, надання соціальних гарантій працівникам, впровадження інновацій, виробництва сировини для розвитку інших галузей, забезпечення валютних надходжень та формування позитивного іміджу України як найбільшого світового експортера соняшникової олії.

Сьогодні в умовах дії нових торговельних правил, динамічних змін кон'юнктури ринку експорт стає стабілізуючим фактором рішення багатьох економічних і соціальних проблем суспільства і набуває все більшого значення за умов фінансової нестабільності, нестачі грошових коштів суб'єктів господарювання. У свою чергу розвиток підприємств олійно-жирової промисловості країни знаходиться під впливом низки чинників внутрішнього та зовнішнього середовища, тому без їхнього аналізу,

оцінки можливостей, загроз та ризиків подальший поступовий розвиток олійно-жирової галузі є неможливим.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Сучасні тенденції розвитку олійно-жирової галузі та фактори, що їх обумовлюють, викликають не аби який інтерес та знайшли своє відображення у працях відомих науковців та практиків. Проблеми формування та розвитку продуктивних ринків олійних культур присвячені роботи багатьох вчених-економістів, таких як: П. Гайдуцького, О. Митченка, П. Саблука, О.М. Шпичака, С.П. Капшука, Н.Л. Кузьмінської, Ж.К. Сіднева та інших. Окремі аспекти оцінки впливу зовнішніх факторів та перспектив розвитку вітчизняних і світових ринків олійно-жирової продукції досліджували В. Гірман, В. Кобзар, В. Кухта, З. Орач, Л. Страшинська, А.С. Бритвенко, Т.А. Жадан, П.М. Купчак, О.В. Манойленко. Проте питання розвитку експортних можливостей підприємств олійно-жирової галузі є досить актуальним, потребує подальшого дослідження, оскільки дана галузь є надійним джерелом валютних надходжень до бюджету України.

Цілі статті. Метою дослідження є оцінка сучасних експортних можливостей українських підприємств олійно-жирової промисловості, аналіз впливу зовнішніх і внутрішніх чинників на розвиток галузі та визначення передумов нарощування їхнього потенціалу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В умовах глобалізації світової економіки, будь-яка країна світу намагається покращити якість власної продукції і відповідно зміцнити власний експортний потенціал, оскільки це є додатковим джерелом фінансових надходжень до бюджету країни та доступним джерелом формування обігових коштів підприємств. Ситуація, що склалася на світовому ринку олійних культур та продуктів їхньої переробки при відповідній маркетинговій політиці держави, може сприяти підвищенню ефективності олійно-жирової галузі зокрема і економіки країни загалом.

Незважаючи на різноманітний асортимент продукції, що виробляється підприємствами олійно-жирової галузі, на сьогодні найбільший попит на світовому ринку має соняшникова олія. Частка її експорту в загальному експорті продукції агропромислового комплексу України складає майже чверть (23,4%), і, водночас, експорт всієї продукції олійно-жирового комплексу становить понад третину від загального експорту продукції АПК України (38,9%).

Підприємства олійно-жирової галузі України працюють в умовах жорстокої конкурентної боротьби, яка має місце як в середині країни так і на зовнішньому ринку і характеризується постійним загостренням. Тому головна задача сьогодення – це пошук та впровадження інновацій, які б забезпечили такі конкурентні переваги, що дозволяли б залишатися безперечними лідерами з експорту соняшникової олії на світовому ринку [1].

Виникає питання: як це зробити? На наш погляд, відповідь полягає в наступному. Перш за все, розглянемо зовнішні умови та ризики, які впливають на розвиток вітчизняної олійно-жирової галузі, зокрема, конкурентне середовище (рис. 1).

Основними конкурентами України на світовому ринку соняшникової олії виступає, перш за все, Російська Федерація, Аргентина та Туреччина. За даними міністерства сільського господарства США у 2014/2015 маркетинговому році (далі - МР), який, до речі, триває з 1 вересня попереднього року по 31 серпня поточного, світовий експорт соняшникової олії склав понад 7 млн. тонн, з яких на долю України припадає 3,87 млн. тонн, або 52,4% [6]. При цьому, частка України у світовому виробництві соняшникової олії складає 37,8%, або 4,325 млн. тонн на рік.

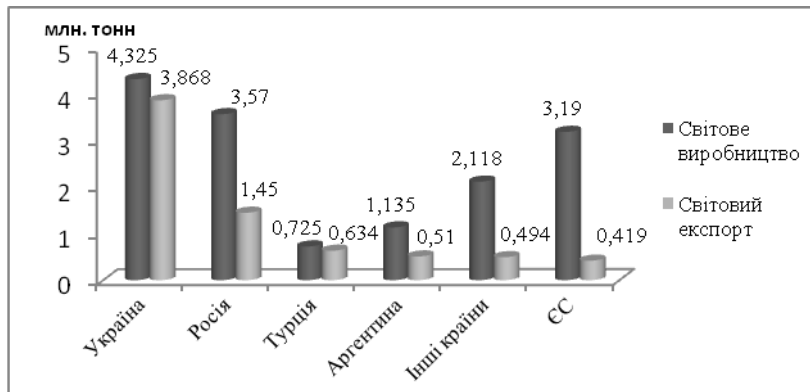

Рис. 1. Виробництво та експорт соняшникової олії в світі у 2014/2015 МР

Безперечним головним конкурентом України на зовнішньому ринку є Росія, щорічні поставки якої складають близько 1,5-2,0 млн. тонн соняшникової олії чи майже п'яту частину від загальних обсягів світового експорту. Суттєвою маркетинговою перевагою російської продукції є її ціна, яка на 20-30 доларів за тунну є дешевшою, порівняно з українськими товаровиробниками, за рахунок дешевих цін на газ [2]. Така ситуація повинна занепокоювати українських товаровиробників та спонукати до пошуку шляхів зниження собівартості виробництва, найперспективнішим з яких є, на нашу думку, застосування альтернативних видів палива, а саме, соняшникового лушпиння.

Незважаючи на значні обсяги виробництва соняшникової олії Європейським Союзом, доля його експорту на світовому ринку не перевищує 6%. На сьогоднішній день, країни Європейського Союзу володіють досить обмеженими власними ресурсами щодо виробництва соняшникової олії і не виступають в якості основних конкурентів українським товаровиробникам.

За інформацією виконавчого директора Європейської бізнес-асоціації А. Дерев'янка, експортний потенціал української аграрної продукції - невичерпаний, адже справжнім багатством нашої країни є 32 мільйони гектарів орних земель і третина світового запасу чорнозему.

Доволі міцні позиції на світовому ринку соняшникової олії займає Аргентина, яка, по-перше, є одним з найбільших виробників олії; по-друге, займає четверте місце у світовому експорті; по-третє, як один з найбільших виробників сої має значний вплив на формування світових цін, оскільки ціни на соняшникову олію залежать від обсягів виробництва інших видів олійних культур.

Окрім географічних факторів конкурентної боротьби до основних зовнішніх умов формування експортного потенціалу підприємств олійно-жирової промисловості слід віднести й вимоги та умови, які висувають уряди країн імпортерів української соняшникової олії.

По-перше, основні країни-імпортери намагаються максимально забезпечити сировиною власні технологічні потужності з виробництва, переробки, фасування різних видів рослинних олій. Такі умови формують структуру експорту соняшникової олії, де найбільшим попитом користується саме нерафінована олія. Пояснюється це, бажанням країн-імпортерів самостійно доочищувати і фасувати її, що значно зменшує витрати на транспортування та ризики, порівняно з рафінованою олією, яка експортується переважно фасованою.

Так, наприклад, уряд Аргентини у 2013 році збільшив експортне мито на насіння олійних культур з 32% до 39%, в Росії воно становить 9,88%, але не менш 14,81 євро за тунну, в Україні - 10% [4]. На наш погляд, Україна також повинна дбати про захист внутрішнього ринку. З цією метою, збільшення експортного мита на насіння соняшника сприятиме: максимальному використанню виробничих потужностей

вітчизняних товаровиробників; створенню нових робочих місць; зростанню доходів, як державного бюджету так і окремих господарюючих суб'єктів.

До речі, до введення експортного мита, ще у 1998/1999 МР понад 40% врожаю насіння соняшнику, минаючи внутрішню переробку, реалізовувалось за кордоном. Проте, після його прийняття вже у 1999/2000 МР цей показник становив 15,1%, у 2011/2012 біля 3% [5], а у 2014/2015 МР частка експорту насіння соняшнику складала лише 0,4% від загального обсягу виробництва (табл. 1).

Таблиця 1

Використання насіння соняшнику в Україні за 1998-2015 рр., тис. тонн

Показник	Маркетинговий рік									
	1998/ 1999	1999/ 2000	2004/ 2005	2005/ 2006	2006/ 2007	2009/ 2010	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015
Валовий збір	2261,0	2794,0	3050,1	4706,0	5324,3	6360,6	8671	8366,8	11050,5	10102,0
Внутрішнє використання	1352,5	2371,6	3038,6	4486,2	4988,1	6007,2	8413,5	8238,8	10980,7	10057,0
Експорт	908,5	422,4	11,5	219,8	336,2	353,4	257,5	128,0	69,8	45,0
Частка експорту, %	40,2	15,1	0,4	4,7	6,3	5,6	3,0	1,5	0,6	0,4

По-друге, уряди країн-імпортерів встановлюють низку регулюючих заходів для експортерів. Це, і дотримання екологічних вимог шляхом впровадження відповідних фітосанітарних сертифікатів (Китайська Народна Республіка), і нарощування експортних мит на рослинні олії, і введення вибіркового перевірок.

Так, зокрема, Індія планує підвищити розмір ввізного мита з 2,5% до 7,5%. З 01.07.2014 р. з боку ЕС, де діяв режим сертифікації української соняшникової олії, були введені і вибіркові перевірки, пов'язані з виявленням технічної олії в окремих партіях товару. Все це, на жаль, є додатковими перепонами на шляху просування вітчизняної продукції на зовнішньому ринку та негативними чинниками формування позитивного іміджу країни в очах світової спільноти.

По-третє, на сьогоднішній день для українських товаровиробників існує вкрай сприятлива кон'юнктура світового ринку споживання продуктів переробки олійних культур а саме:

- збільшується зовнішній попит споживання соняшникової олії на основі щорічного зростання чисельності населення світу - від 1,1% до 1,5% [3];
- населення віддає перевагу здоровому способу харчування, зменшуючи споживання тваринних жирів і збільшуючи споживання рослинної олії;
- спостерігається стійка тенденція до зростання технічного використання продуктів переробки олійних культур;
- собівартість виробництва соняшнику в Україні дорівнює собівартості вирощування цієї культури в Аргентині і становить 25% від собівартості вирощування цієї культури в країнах Європейського Союзу, а, скажімо, олійність українського соняшнику приблизно на 5-7% перевищує аргентинську [3];
- підписання Угоди про асоціації між Україною та ЄС надало можливість відміни 2% мита на українську соняшникову олію, внаслідок чого вітчизняна продукція стала більш конкурентоздатною порівняно з відповідними російськими аналогами в Європі.

Українська нерафінована соняшnikова олія експортується в 109 країн світу та є кінцевою продукцією для підприємств олійно-жирової галузі. Сприятливі погодні

умови для виробництва олійної сировини, митна політика держави та вдалий менеджмент сприяють зростанню обсягів виробництва соняшникової олії в Україні і становлять 3-4,5 млн. тонн на рік. У 2014/2015 МР лише 20% від загального обсягу виробництва соняшникової олії використовувалось для внутрішніх потреб, інша - спрямовувалась на експорт. Для порівняння, у 2004/2005 МР виробництво соняшникової олії в Україні складало приблизно 1,5 млн. тонн, тобто за останні 10 років воно зросло майже у три рази.

Разом з нерафінованою соняшниковою олією в Україні виробляється й рафінована. Щорічні обсяги виробництва даної олії, за остання роки, не перевищують 600 тис. тонн, з яких приблизно 200 тис. тонн поставляється на експорт. Нарощування обсягів виробництва олії соняшникової рафінованої залежить, як від протекціоністської політики держави, в частині митного регулювання, так і від зовнішньоекономічних контрактів і угод.

Понад третини виробленої соняшникової олії Україна традиційно експортує до Індії. У 2014/2015 МР Індія імпортувала 1500 тис. тонн або 38,8% від загального експорту української соняшникової олії [4]. На другому місці перебувають країни ЄС – 587 тис. тонн, або 15,2%, третє місце посідає КНР – 451 тис. тонн, що становить 11,6% від загальних обсягів поставок на зовнішній ринок (табл. 2).

Таблиця 2

Основні імпортери української соняшникової олії у світі в 2014/2015 МР

Назва країни	Експортовано, тис. тонн	Питома вага, %
Індія	1500	38,8
ЄС	587	15,2
Китай	451	11,6
Іран	302	7,8
Туреччина	177	4,6

Більша частина експорту соняшникової олії з України, понад 65%, припадає на трійку найбільших країн-експортерів. При цьому, переважним попитом користується нерафінована соняшникова олія, яка експортується, як правило у великих ємкостях і здебільшого відносно недорогим автомобільним і морським транспортом.

Серед лідерів-експортерів маркетингової привабливості, на наш погляд, заслуговує ринок Китаю, який поступово збільшує власні потужності з переробки рослинних олій. Незважаючи на те, що китайські споживачі віддають перевагу пальмовій олії, споживання соняшникової олії також зростає.

Першим експортером нерафінованої соняшникової олії до Китаю був ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат», чому передували довгі та ретельні дослідження та перемовини китайських представників на комбінаті. В результаті у 2010 році експортні поставки до Китаю становили 30 тис. тонн олії на рік і за останні п'ять років зросли в понад п'ятнадцять разів.

З іншого боку не втрачає актуальності й ринок Індії, уряд якої здійснює послідовні кроки, спрямовані на поповнення власного бюджету за рахунок підвищення імпортного мита на рослинні олії з 2,5% з подальшим ймовірним його зростання до 7,5%. У зв'язку з цим набуває актуальності питання подальшого пошуку стабільних ринків збуту вітчизняної соняшникової олії.

Зростання попиту на рослинні олії у світі обумовлено збільшенням чисельності населення, яке відбувається за рахунок країн, що розвиваються, де олія використовується в якості дешевого висококалорійного продукту харчування людей, а шрот – як добавка до годівлі тварин. Отже, альтернативою ринку Китаю та Індії, на

наш погляд, повинен стати ринок країн Близького Сходу та Північної Африки, оскільки у цих країнах потреба в олії постійно зростає.

Стосовно подальшого розвитку ринку ЄС, проблемним питанням висунутих Україні при створенні зони вільної торгівлі й досі залишається скасування експортного мита на насіння соняшника. Відмова від експортного мита негативним чином вплине на подальший розвиток олійно-жирової галузі, оскільки країни, які мають достатні потужності для переробки, перш за все, прагнуть завозити сировину, забезпечуючи роботою власного виробника. Водночас, занепад олійно-переробної галузі призведе до значних втрат надходжень до бюджету, подорожчання олії всередині країни, і як результат, зниження загальної конкурентоспроможності на світовому ринку.

Разом з тим, запровадження з 1 січня 2016 року зони вільної торгівлі між Україною та ЄС не мало негативного впливу на розвиток олійно-жирової галузі України, оскільки за наслідками переговорного процесу та досягнутих домовленостей між Україною та ЄС по окремих товарах, зокрема й по насінню соняшника, встановлений спеціальний захисний механізм щодо обмеження його експорту з країни. У даному випадку залишається чинним діюче вивізне експортне мито на насіння соняшнику у розмірі 10% від митної вартості насіння, яке буде діяти протягом п'ятнадцяти років з дня підписання Угоди про асоціацію з ЄС. Ще раніше - з 1 липня 2014 року Єврокомісія скасувала обмеження на експорт соняшникової олії та вимоги щодо суворого контролю соняшникової олії, яка експортується з України до країн ЄС.

Отже, конкурентна боротьба за ринки збуту, вимоги світових імпортерів до якості соняшникової олії, надлишок її виробництва порівняно з обсягами внутрішнього споживання спонукають вітчизняних товаровиробників вдосконалювати власну систему менеджменту, активно шукати шляхи зниження собівартості продукції, покращувати якість, підвищувати ефективність використання обмежених ресурсів з метою досягнення максимального ефекту синергії.

Поряд з зовнішніми загрозами та ризиками на подальший розвиток олійно-жирової галузі країни мають вплив й внутрішні чинники, які, власне і визначають її конкурентоспроможний потенціал та експортні можливості. Перш за все, це стосується маркетингових зусиль самих підприємств-виробників, готовність їхнього менеджменту здійснювати конкурентоспроможний бізнес за умов економічної кризи, низької платоспроможності, загострення конкурентної боротьби. По-друге, відповідної державної податкової та митної політики, щодо регулювання даного виду діяльності. По-третє, вираженої кредитної політики. Четверте, стабілізації загальної економічної і політичної ситуації в країні, яка не лише регулює діяльність підприємств, встановлюючи так звані «правила гри» на ринку, а й сприяє або зупиняє приплив інвестицій в галузь.

За умов низької забезпеченості обіговими коштами підвищенню ефективності функціонування олійно-жирової галузі сприяла б розробка механізму виділення дотацій держави та пільгового кредитування галузі, а також своєчасне повернення ПДВ експортерам олії. Для подальшого розвитку експортного потенціалу доволі важливим є недопущення адміністративного регулювання олійного ринку шляхом запровадження квотування чи ліцензування експорту соняшникової олії та адміністративного регулювання оптово-відпускних цін на олію соняшникову всередині країни.

Разом з тим, хотілося б окремо відмітити ті позитивні риси формування конкурентних переваг, які на даний час характеризують діяльність і є визначальними експортного потенціалу підприємств олійно-жирової галузі країни, а саме:

- надходження інвестицій, які спрямовуються на будівництво та модернізацію олійноекстракційних заводів;

- вдосконалення логістики шляхом будівництва нових терміналів у морських портах, які надають послуги зі зберігання та відвантаження рослинних олій морським транспортом;

- можливість переробки не лише насіння соняшнику, а й насіння інших олійних культур - сої та ріпаку;

- відповідність продукції підприємств-експортерів міжнародним стандартам ISO 9001, ISO 2000, HACCP, ISO 14000 на вміст вологи, домішок, важких металів тощо;

- скорочення матеріало- та енергоємності продукції за рахунок впровадження новітніх технологій раціонального використання сировини, електро-, водо-, теплових ресурсів, використання технології безвідходного виробництва;

- застосування сучасних технологій переробки насіння олійних культур, використання сучасного устаткування провідних європейських та українських товаровиробників, яке дозволяє виготовляти високоякісний кінцевий продукт;

- встановлення опалювальних котлів, які використовують нетрадиційні джерела енергії, а саме лушпиння соняшника. Вже сьогодні, це дозволяє зекономити до 400 млн. кубометрів газу та навіть виробляти власну електроенергію;

- модернізація виробництва, внаслідок чого весь виробничий процес переробки насіння від прийомки до відвантаження готової продукції та гранулювання шроту є автоматизованим.

Водночас, поруч з позитивними рисами формування конкурентних переваг, які є результатом удосконалення власної системи менеджменту, існує й низка проблем, що гальмують подальший розвиток експортних можливостей галузі. До них відносяться:

- надмірна концентрація галузі, яка стримує конкуренцію та перешкоджає входженню нових гравців. Загалом по Україні на долю першої десятки найбільших операторів припадає понад 80% виробництва соняшникової олії;

- загострення проблеми сировинного забезпечення виробництва, внаслідок чого виробничі потужності суттєво перевищують обсяги олійної сировини, що надходить на переробку;

- надання переваги давальницьким схемам через нестачу власних обігових коштів на закупівлю сировини;

- поставки олійної сировини на зовнішній ринок, які негативним чином впливають на розвиток галузі та відсутність дієвої державної політики щодо запобігання даного експорту.

Існуюче в Україні вивізне експортне мито на насіння олійних культур у розмірі 10% від їх митної вартості, на сьогоднішній день, вважаємо недостатнім, досить низьким, таким, що потребує поступового збільшення до рівня головних країн конкурентів.

Сьогодні мають місце дві протилежні законодавчі ініціативи, однією з яких є запровадження експортного мита на олію соняшникову нерафіновану. Прийняття даного законопроекту спричинить неабиякі труднощі для подальшого розвитку галузі, оскільки українська соняшникова олія стане менш конкурентоспроможною на світовому ринку, а інвесторів спонукатиме до виведення власних активів до інших країн. Прийняття іншого законопроекту, який перебуває на розгляді Верховної Ради України, щодо встановлення вивізного експортного мита на насіння сої та ріпаку, навпаки, дозволить залучити дану сировину до переробки в середині країни, дозавантажити існуючі потужності, формуючи таким чином додатковий експортний ресурс олії та шроту.

На реалізацію експортного потенціалу галузі негативним чином, також, впливає й досить складна економічна й політична ситуація в країні, а військові дії на сході спричинили втрату частини посівних площ та виробничих потужностей окремих товаровиробників, зокрема, такого потужного та відомого, як ТОВ АТ «Каргіл».

Небажання, а іноді неспроможність держави проводити ефективні економічні реформи приводять до затримки надання країні кредитів МВФ та притоку інвестицій в галузь.

Виходячи в вищенаведеного, можна констатувати той факт, що тільки на основі вдалого поєднання сучасного менеджменту організації, ефективної державної політики (податкової, кредитної, митної і т. д.) і відповідного попиту на зовнішньому ринку, олійно-жирова галузь України в змозі вдало реалізувати власний експортний потенціал. Цьому сприятиме реалізація наступних заходів:

- проведення маркетингових заходів, щодо залучення до переробки насіння сої та ріпаку;
- впровадження з подальшим удосконаленням енергозберігаючих технологій, використання у виробництві нетрадиційних джерел енергії;
- вдосконалення систем контролю якості у відповідності до європейських стандартів;
- надання товаровиробникам державної економічної, технічної і соціальної підтримки, сприяння залученню внутрішніх та зовнішніх інвестицій та розробки спільних інвестиційних проектів;
- сприяння безпосередньому укладанню договорів між виробниками сировини та переробними підприємствами не використовуючи послуги посередників;
- сприяння розвитку системи лізингу обладнання;
- зниження рівня адміністративних бар'єрів на шляху входження на внутрішній ринок нових підприємств;
- подальший розвиток протекціоністської державної митної політики по відношенню до насіння сої та ріпаку, олії соняшникової нерафінованої;
- диверсифікація ринків збуту продукції;
- запровадження партнерських відносин з експортерами, покращення ділової репутації;
- сприяння збільшенню експорту олійно-жирової продукції через посольства України за кордоном та торгові представництва.

Висновки. Отже, економічний потенціал олійно-жирової галузі є вагомим індикатором розвитку аграрного виробництва, ефективно управління котрим, набуває все більшого значення за умов економічної кризи, фінансової нестабільності, коливань валютних курсів.

Сьогодні, олійно-жирова галузь України – це лідер поставок олії на світовому ринку. Нарощування ж експортного потенціалу повинно відбуватись за рахунок зростання ефективності виробництва і якості продукції, застосування сучасних технологій вирощування та переробки олійних культур, впровадження системи енергозбереження, управління інтеграційними процесами внутрішнього та міжнародного характеру на основі продуманої політики держави, дієвого механізму захисту галузі, відстоювання інтересів її учасників в рамках міжнародних торговельних угод.

Список використаних джерел:

1. Інвестиційна привабливість олійно-жирової галузі України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://pro-capital.ua/press-center/invest-digest/investor/investyziyna-privablyvist-oliynogirovoyi-galyzi>.
2. Капшук С. Олійно-жирова галузь: ростемо, бо об'єдналися у команду / С. Капшук // Агробізнес сьогодні. – 2014. - № 21 (292). – С. 15-17.
3. Кузьменко С. Олія України і світовий ринок / С. Кузьменко // Харчова і переробна промисловість. – 2005. - № 10. – С.4-5.
4. Офіційний сайт асоціації «Укроліяпром» [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.ukroilprom.org.ua.
5. Фаїзов А.В. Державне регулювання функціонування та розвитку олієжирового підкомплексу / А.В. Фаїзов // Економіка АПК. – 2012. - № 6. – С. 30-35.
6. Oilseeds: World Markets and Trade [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://apps.fas.usda.gov/psdonline/circulars/oilseeds.pdf>.